

О.М.Гончарук,

Вінницький державний педагогічний університет,
м. Вінниця

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті описано сутність економічної безпеки підприємства.

Essence of economic security of enterprise is described in the article.

Зараз більшість українських підприємств, працюючи в нестабільному економічному і суспільно-політичному середовищі, переживають глибокий спад виробництва і знаходяться або в критичному стані, або в стані банкрутства. Тому економічна безпека підприємства здатна зіграти виняткову роль у його подальшій діяльності.

Саме підприємство є основним структуроутворюючим елементом економіки держави. Через систему податків, субсидій, кредитів, цін і ін. держава реалізує свою політику, що може підвищувати або знижувати сумарну оцінку економічної безпеки підприємства. А отже, держава значною мірою визначає зовнішню економічну безпеку підприємства. На сьогодні немає єдиної думки з приводу термінів економічної безпеки підприємств. Серед різних тлумачень цих понять є такі.

Серед різних тлумачень понять економічної безпеки виділяють наступні: економічна безпека підприємства – це становище найбільш ефективного використання ресурсів для запобігання загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства на теперішній час і в майбутньому [1]. Т.Ковальов і Т.Сухорукова пропонують таке визначення: економічна безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативного впливу зовнішнього оточення, а також здатність своєчасно усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, які не відбиваються негативно на його діяльності [2]. Є.Раздина трактує це поняття як комплекс заходів, які сприяють підвищенню фінансової стійкості господарчих суб'єктів за умов ринкової економіки, що захищають їх комерційні інтереси від впливу негативних ринкових процесів [3]. Н.Капустін визначає економічну безпеку підприємства як сукупність чинників, що забезпечують незалежність, стійкість, здатність до прогресу в

умовах дестабілізуючих факторів [4]. М.Бендіков тлумачить економічну безпеку підприємства (господарчого суб'єкта) як захищеність його науково-технічного, технологічного, виробничого та кадрового потенціалу від прямих (активних) або непрямих (пасивних) загроз [5].

Отже, економічна безпека підприємства передбачає стійкий розвиток (тобто збалансований і безупинний), що досягається за допомогою використання усіх видів ресурсів і підприємницьких можливостей, за якими гарантується найбільш ефективно їх використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам).

Економічна безпека підприємства характеризується сукупністю якісних і кількісних показників, найважливішим серед яких є рівень економічної безпеки.

Рівень економічної безпеки підприємства — це оцінка стану використання корпоративних ресурсів за критеріями рівня економічної безпеки підприємства. З метою досягнення її найвищого рівня підприємство має провести роботу із забезпечення максимальної безпеки основних функціональних складових своєї роботи.

Для своєї економічної безпеки підприємство використовує сукупність власних корпоративних ресурсів.

Корпоративні ресурси — фактори бізнесу, що використовуються власниками і менеджерами підприємства для виконання цілей бізнесу.

Серед них виділимо низку ресурсів:

1. Ресурс капіталу.

Акціонерний капітал підприємства у поєднанні з позиковими фінансовими ресурсами є кровоносною системою підприємства і дозволяє купувати і підтримувати інші корпоративні ресурси, первісно відсутні у засновників даного підприємства.

2. Ресурс персоналу.

Менеджери підприємства, штат інженерного персоналу, виробничих робітників і службовців з їх знаннями, досвідом і навичками є основною провідною і сполучною ланкою, що поєднує в одне ціле всі фактори даного бізнесу, забезпечуючи

проведення у життя ідеології бізнесу, а також досягнення цілей бізнесу.

Реформування менеджменту — один із ключових елементів реформування підприємства загалом. Промисловий менеджмент як група освічених, ініціативних, здібних до скоординованої праці й управління і іншими людьми менеджерів складає вельми важливий прошарок у соціальній структурі суспільства. На його частку припадає близько 3% всіх зайнятих в економіці.

3. Ресурс інформації й технології.

Інформація, що стосується усіх сторін діяльності підприємства, є сьогодні найбільш цінним і дорогим з ресурсів підприємства. Саме інформація про зміну політичної, соціальної, економічної та екологічної ситуації, зміни на ринках підприємства, науково-технічна і технологічна інформація, конкретні ноу-хау, що стосуються певних аспектів даного бізнесу, нове в методах організації й управління бізнесом дозволяє підприємству адекватно реагувати на будь-які зміни зовнішнього середовища бізнесу, ефективно планувати і здійснювати свою господарську діяльність.

4. Ресурс техніки і обладнання.

На основі фінансових, інформаційно-технологічних і кадрових можливостей, що має підприємство, воно купує технологічне та інше обладнання, необхідне, на думку менеджерів підприємства, і доступне, виходячи з наявних ресурсів.

5. Ресурс прав.

З розвитком цивілізації, виснаженням природних ресурсів і підвищенням цінності нематеріальних активів різко зросла роль ресурсу прав. Цей ресурс включає до свого складу права на використання патентів, ліцензії і квоти на використання природних ресурсів, а також експортні квоти, права на користування землею. Цей ресурс дозволяє підприємству залучитися до використання передових технологічних розробок, не проводячи власних наукових досліджень, що дорого коштують, а також отримати доступ до виняткових можливостей розвитку бізнесу.

Функціональні складові економічної безпеки підприємства —

це сукупність основних напрямів його економічної безпеки, істотно відмінних один від одного за своїм змістом.

Функціональними складовими економічної безпеки підприємства є: 1) фінансова складова: досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів; 2) інтелектуальна складова: збереження та розвиток інтелектуального потенціалу підприємства; ефективне управління персоналом; 3) техніко-технологічна складова: ступінь відповідності застосовуваних на підприємстві технологій сучасним світовим аналогам щодо оптимізації витрат ресурсів; 4) політико-правова складова: усебічне правове забезпечення діяльності підприємства, дотримання чинного законодавства; 5) інформаційна складова: ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення господарської діяльності підприємства (організації); 6) екологічна складова: дотримання чинних екологічних норм, мінімізація втрат від забруднення довкілля; 7) силова складова: забезпечення фізичної безпеки працівників фірми (передовсім керівників) і збереження її майна.

Кожна з наведених функціональних складових економічної безпеки підприємства характеризується власним змістом, набором функціональних критеріїв і способами забезпечення.

Отже, процес забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства може бути визначений як сукупність робіт для досягнення максимально високого рівня платоспроможності підприємства і ліквідності його оборотних коштів, моделювання найбільш ефективної структури капіталу підприємства, підвищення якості планування та здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства в усіх напрямках стратегічного і оперативного планування й управління технологічним, інтелектуальним і кадровим потенціалом підприємства, її основними та обіговими активами з метою максимізації прибутку і підвищення рівня рентабельності бізнесу.

Таким чином, фінансова безпека підприємства може бути визначена як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості й рентабельності бізнесу, якості управління, використання

основних і оборотних засобів підприємства, структури його капіталу, норми дивідендних виплат по цінних паперах підприємства, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства і перспектив його технологічного і фінансового розвитку.

Процес становлення фінансової складової економічної безпеки підприємства розглядають як процес запобігання можливим збиткам від негативних впливів на економічну безпеку підприємства по різних аспектах її фінансово-господарської діяльності, тобто становлення забезпечення прибутковості та стійкості бізнесу, його економічної безпеки.

Оцінка поточного рівня забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства здійснюється по декількох основних напрямках аналізу, серед яких необхідно виділити:

- аналіз фінансової звітності підприємства за результатами його фінансово-господарської діяльності, що передбачає проведення аналізу структури капіталу підприємства, його платоспроможності і фінансової стійкості, структури витрат, прибутків і рентабельності, заборгованості, а також інші напрями фінансового аналізу;

- аналіз конкурентних переваг і порівняльний аналіз із підприємствами-конкурентами;

- аналіз асортименту продукції, що випускається;

- аналіз рівня і якості менеджменту підприємства, а також кваліфікації та інтелектуального потенціалу персоналу;

- аналіз поставок і клієнтури підприємства;

- аналіз ринку цінних паперів підприємства і т. ін.

Підсумковим етапом оцінки поточного рівня економічної безпеки підприємства щодо її фінансової складової є етап оцінки ефективності діяльності підприємства і його відповідних підрозділів по запобіганню можливих негативних впливів на фінансову складову економічної безпеки даного підприємства. Цей аналіз здійснюється за методикою оцінки збитків, відвернутих чи яких зазнало підприємство внаслідок реалізації запланованого комплексу заходів щодо забезпечення економічної безпеки підприємства в цілому та її фінансової складової зокрема.

Розглянувши основні складові економічної безпеки

підприємства не можна не сказати про тісний взаємозв'язок економічної безпеки держави та підприємства

Від стану конкретних підприємств залежать конкурентоспроможність продукції, рівень використання потужностей і ресурсів, фінансова й виконавська дисципліна, продумана політика ціноутворення. Економічна безпека держави є похідною забезпечення економічної безпеки підприємства (ЕБП). Конкурентоспроможність структурних одиниць обумовлює національну економічну безпеку, сприяючи престижеві держави на світовому ринку. З іншого боку, економічна безпека держави є базою, що визначає захищеність окремих виробничих одиниць [6, 7].

Отже, економічна безпека є універсальною категорією, яка відбиває захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на усіх рівнях.

Список використаних джерел:

1. Основы экономической безопасности. (Государство, регион, предприятие, личность) / Под ред. Е.А.Олейникова. – М.: Интел-Синтез, 1997. – 288 с.
1. Ковалёв Д., Сухорукова Т. Экономическая безопасность предприятия // Экономика Украины. – 2004. – №10. – С.48-52.
2. Раздина Е. Коммерческая информация и экономическая безопасность предприятия // Бизнес-информ. – 2001. – №24. – С.63-65.
3. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы // Бизнес-информ. – 2005. – №11-12. – С.45-47.
4. Бендигов М. Экономическая безопасность промышленного предприятия (организационно-методический аспект) // Консультант директора. – 2000. – №2. – С.7-13.
5. Сухорукова Т.Г. Концептуальный взгляд на экономическую безопасность предприятия // Залізничний транспорт України. – 2006. – №2-3. – С.9-12.
6. Концепція (основи державної політики) національної безпеки України // Відомості Верховної Ради. – 2004. – №10. – С.149-157.